

V této eseji se budu věnovat rozsáhlému tématu, kterým je sdílená ekonomika. Tento pojem zahrnuje mnoho odvětví, které sdílená ekonomika může nabídnout. Vzhledem k obsáhlosti tématu jsem se ale rozhodla zaměřit se na tzv. digitální platformy. Konkrétně se budu více zajímat o Uber (zprostředkovatel sdílené jízdy) a Airbnb (zprostředkovatel krátkodobých podnájmů).

O co se ale jedná, když se řekne sdílení přes digitální platformy? „*Sdílení ekonomických platform nabízí produkty a služby, které byste získali v tradičních podnicích, ale poskytování těchto služeb je odlišné, jelikož využívají technologie, zejména internet, k propojení kupujícího a prodávajícího.*“¹ Snaží se mezi sebou propojit cizince, kteří si díky digitálním platformám navzájem důvěřují. Vzniká mezi nimi jakýsi vztah např. v případě Uberu si rezervuji odvoz autem na svatbu své kamarádky. Jsem spokojená, že jsem dojela, kam jsem potřebovala a druhá strana, řidič, je spokojený, protože si vydělal jízdou peníze.

Původní myšlenkou sdílené ekonomiky bylo ale spíše jakési komunitní sdílení, které však přerostlo v něco obrovského. Například digitální platforma Airbnb rozhodně rostla: „*Na konci roku 2014 oznámil generální ředitel Airbnb Brian Chesky, že trh společnosti má v nabídce milion domácností a přidává tři tisíce nových nabídek denně.*“² Když pomíneme epidemii okolo koronaviru, tak čísla jsou momentálně za ty roky podstatně vyšší, než byla v roce 2014. Na svých oficiálních internetových stránkách Airbnb uvádí: „*Každou noc jsou díky Airbnb ubytovány 2 miliony lidí ve 100 000 městech po celém světě. Na výběr je více než 6 milionů nabídek ve 191 zemích – což je více než v pěti největších hotelových řetězcích dohromady.*“³

Fenoménu digitálních platform je tedy hodně těžké uniknout nebo se mu vyhnout. V dnešní době se totiž snažíme téměř všechno, co je možné přesunout do online prostředí. Já jsem třeba příkladný typ staré babičky, která si nevloží kreditní kartu do telefonu, i když podporuje technologii NFC. Kdyby dopravní podnik města Brna od začátku roku 2021 nedonutil studenty starší osmnácti let k elektronické jízdence na městskou hromadnou dopravu, tak si ji taky sama a dobrovolně nepořídím. Všichni přece chceme mít tu kartičku v průhledném obalu s hroznou fotkou. Tímhle chci říct, že postupně, i když si to nemusíme plně uvědomovat, tak většina věcí a služeb okolo nás přechází do online prostředí, které se neustále rozvíjí a roste.

¹ REDDICK, Christopher G., Yueping ZHENG, Te LIU a Sukumar GANAPATI. Roles of government in regulating the sharing economy: A case study of bike sharing in China. *Information Polity: The International Journal of Government* [online]. 2020, **25**(2), 219-235 [cit. 2021-01-10]. ISSN 15701255. Dostupné z: doi:10.3233/IP-190207

² COHEN, M., & Sundararajan, A. (2015). *Self-regulation and innovation in the peer-to-peer sharing economy*. *U. Chi. L. Rev. Dialogue*, 82, 116.

³ Airbnb [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.airbnb.cz/trust>

Právě digitální platformy sdílené ekonomiky se také rozrůstají. Instalujeme si do telefonů jejich aplikace a využíváme služby, které nám mohou poskytnout.

Paradoxem je, že jsem se k takovým službám dostala až skrze cestování, avšak ne poprvé v České republice. První platformu, kterou jsem poznala, tak bylo Airbnb. Jak už bylo zmíněno výše, jedná se o zprostředkovatele krátkodobých pronájmů. Zaregistrujete se pod svým jménem a vyberete si, kam chcete cestovat. Škála nemovitostí, které si můžete pronajmout je obrovská – vyberete si pokoj ve sdíleném bytě nebo domě, celý byt, srub, chatu apod. Můžete vybírat i podle dalších kritérií, které jsou nabízeny např. pronajmout si na dovolenou dům, který má bazén nebo třeba požadovat, aby se na bytě, který si pronajmete nacházel fén. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že pronajímatelé Airbnb, se kterými jsem se setkala osobně, tak byli milí a přívětiví. (Konkrétně se jednalo o ubytování v zemích Španělsko, Irsko, Velká Británie, Švédsko, Dánsko, Itálie, Maďarsko). Pokud jsme se na něco ptali, tak nám poradili a doporučili například svoje oblíbené restaurace v okolí. Pro mě, jako hosta, je důležité vědět, že člověk, který mi pronajal na krátkou dobu svůj byt je takový, jakým se prezentuje na sociální platformě. Relevantním faktorem je reputace těch, kteří nabízejí pronájmy. Reputace projímajících je také důležitá, ale dle mého názoru je důležitější reputace pronajímatelů. Tím se dostáváme k otázce důvěry.

Do rukou se mi dostala zajímavá kniha s názvem: Komu se dá věřit? Jak nás technologie sblížily a jak by nás mohly rozeštvat. V této knize je probírána důvěra dost pečlivě a nikdy by mě nenapadlo o tom uvažovat z tohoto úhlu. „*V případě Airbnb už musíme mít důvěru jak k platformě, tak k vazbě mezi hostitelem a hostem. Jinými slovy, důvěra musí existovat mezi uživatelem a platformou i mezi jednotlivými členy komunity.*“⁴ Pokud budu hostitelem v platformě Airbnb, tak věřím, že se Airbnb bude zajímat, kdybych potřeboval pomoc, a naopak pokud budu hostem a budu potřebovat pomoci, protože neprobíhá něco, jak mělo, bude tady Airbnb pro mě. V rámci důvěry si myslím, že na platformě Airbnb i Uber funguje hvězdičkový systém hodnocení. Sama jako uživatel, který využívá služby převážně Airbnb se orientuji dle systému hvězdičkového hodnocení. Každý, kdo má 4,5 hvězdičky z 5 je pro mě naprosto důvěryhodný. U hostitelů, kteří mají pod 4,5 hvězdičky ale více než 4 hvězdičky bych si ubytování objednala, ale váhala bych. Přečetla bych si recenze na jejich ubytování a prošla podrobně všechny specifikace. Tento systém hodnocení ale není určitě úplně spolehlivý. Právě ve zmiňované knize mě zarazil případ, který se odehrál v Americe a souvisí s platformou Uber.

⁴ BOTSCHAN, Rachel, 2018. *Komu se dá věřit?: jak nás technologie sblížily a proč by nás mohly rozeštvat*. Přeložil Jiří PETRŮ. Brno: Host. ISBN 978-80-7577-599-3.

„Dne 20. února 2016 se v michiganském městě Kalamazoo odehrálo krvavé neštěstí. Pětačtyřicetiletý řidič Uberu jménem Jason Brian Dalton se proměnil v masového vraha a v průběhu pěti hodin zastřelil šest lidí a dva další zanechal vážně zraněné. Mezi jednotlivými krveprolitími se Dalton pravidelně vracel k řízení a vozil zákazníky Uberu.“⁵

Řidič vezl pasažéra, když mu volal syn a po telefonátu se mu změnila nálada. Zničehonic šlápl na plyn a jel doslova jako šílený. Jakmile zastavil, tak pasažér se snažil kontaktovat linku Uberu, aby mu zabránili dál řídit. V Uberu ale nepřisoudili tomuto varování velkou prioritu a nechali řidiče jezdit dál. Pokud někdo nahlásí, že se řidič choval nevhodně nebo překračoval rychlost aj. měl by tomu být přikládán důraz.

Je tedy na pováženu, že když řidič Uberu měl 4.73 hvězdičky z 5, jak je možné, že se něco takového stalo. Podle systému, který má Uber nastavený, tak měl být řidič v pořádku, důvěryhodný a bezproblémový. Právě tady vyvstává otázka, jak tedy vybírat řidiče, když hvězdičkový systém selhal a co by Uber měl udělat, aby se vyvaroval do budoucna podobným přešlapům? V knize spekulovala autorka o tom, že kdyby například věděli, že řidič vlastní šestnáct zbraní, tak by na něj pohlíželi jinak. Na druhou stranu ale přece nemohou považovat každého, kdo vlastní zbraně za nedůvěryhodného člověka.

Další problém, který vyvstává u těchto digitálních platforem je zodpovědnost. *„Uber ve svých smluvních podmínkách popírá veškerou zodpovědnost za chování externích řidičů působících pod svou platformou – považuje je za „nezávislé dodavatele“.* Tvrdí, že pouze zprostředkovává služby lidí, kteří chtějí řídit, a vy nastupujete do jejich auta, nikoli do auta společnosti Uber.“⁶ Jaké se tedy dostane potrestání řidičům, kteří porušují pravidla? Mohou dostat zákaz na určitou dobu, pokud poruší pravidla anebo je zcela vyloučí z platformy a znemožní jim dále působit pod jejich jménem. Uber tím chrání jak sebe, tak i svoje klienty, kteří využívají jejich služeb. Když přece nastoupím do auta taxislužby Uber, tak nedůvěřuji pouze řidiči, ale i té společnosti. Považuji řidiče za způsobilé díky systému, který je schvaluje, vybírá a umožňuje jim pracovat jako řidič Uberu. Je to všechno pouze o nějakém algoritmu, který někdo vymyslel a měl by fungovat. Ale každá taková věc má přece nějaké chyby.

„Největší světová taxislužba Uber nevlastní žádná auta. Nejoblíbenější světový vlastník médií Facebook nevytváří žádný obsah. Nejhodnotnější prodejce Alibaba nemá žádné zboží. A největší světový poskytovatel ubytování Airbnb nevlastní žádné nemovitosti. Děje se cosi zajímavého.“⁷ Problematika zodpovědnosti u takových platforem je velice složitá a zrovna

⁵ Tamtéž s. 99

⁶ Tamtéž s. 105

⁷ Tamtéž s. 105

Uber dost často vede soudní spory. Věřím ale, že se budou tyto platformy nadále vyvíjet a snažit se takovým situacím předcházet svou logistikou. Na svých oficiálních stránkách Uber uvádí: „*Jde nám o víc než jen jízdy z bodu A do bodu B. Pracujeme na technologiích budoucnosti, jako jsou samořídící auta nebo letecká doprava po městech, zajišťujeme rychlý rozvoz jídla za dobrou cenu, zlepšujeme dostupnost zdravotní péče, zprostředkováváme nákladní dopravu a pomáháme firmám objednávat pracovní jízdy pro jejich zaměstnance.*“⁸ Pořád je zde viditelný posun, když vezmeme v potaz, že začínali prakticky pouze s těmi jízdami z bodu A do bodu B.

Moje vlastní zkušenost s Uberem byla skvělá. Kupodivu jsem jím jela poprvé v cizí zemi, konkrétně ve Švédsku. Byli jsme s přáteli na výletě a hledali jsme, jak se dostaneme na letiště. Bylo dost složité vyznat se v hromadné dopravě, jelikož každá země si organizuje dopravu trochu jinak, musíte jinak označit lístek, a proto přišla kamarádka s nápadem, že se zkusíme podívat, jestli bude fungovat Uber.

Je naprosto kouzelné, že zapnete aplikaci v cizí zemi a můžete si objednat Uber. Nepotřebujete s člověkem, který vás veze ani mluvit, protože on ví, kam chcete jet a zapláceno dostane bezhotovostně. A jako největší plus – doprava Uberem na letiště byla ve čtyřech levnější, než kdybychom cestovali autobusem. Nechci tvrdit, že to tak nutně je v každé zemi, proto nemám žádné podklady, ale považovala bych to za jednu z výhod, kterou jsem měla možnost vyzkoušet osobně.

Moje zkušenosti s těmito platformami jsou dobré a určitě tyto služby mají potenciál do budoucna. Sdílená ekonomika je příslibem udržitelnějšího světa. Například sdílení jízdních kol, sladěné s vládními strategiemi čistých a inteligentních měst, slibuje ekologicky přátelštější, dostupnější a inkluzivnější dopravu pro obyvatele měst. A jak napsal Stone Brad: „*Bez přehánění lze říci, že tito internetoví partyzáni pomohli změnit způsob, jakým dnes cestujeme po městech, i mezi nimi.*“⁹

⁸ O nás. *Uber* [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.uber.com/cz/cs/about/>

⁹ STONE, Brad, 2019. *Uber a Airbnb mění svět: příběhy sdílené ekonomiky*. Přeložil Jirí PONĎĚLÍČEK. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0779-7.

Bibliografie

Airbnb [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.airbnb.cz/trust>

BOTSMAN, Rachel, 2018. *Komu se dá věřit?: jak nás technologie sblížily a proč by nás mohly rozeštvat*. Přeložil Jiří PETRŮ. Brno: Host. ISBN 978-80-7577-599-3.

COHEN, M., & Sundararajan, A. (2015). *Self-regulation and innovation in the peer-to-peer sharing economy*. *U. Chi. L. Rev. Dialogue*, 82, 116.

O nás. *Uber* [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.uber.com/cz/cs/about/>

REDDICK, Christopher G., Yueping ZHENG, Te LIU a Sukumar GANAPATI. Roles of government in regulating the sharing economy: A case study of bike sharing in China. *Information Polity: The International Journal of Government* [online]. 2020, 25(2), 219-235 [cit. 2021-01-10]. ISSN 15701255. Dostupné z: doi:10.3233/IP-190207

STONE, Brad, 2019. *Uber a Airbnb mění svět: příběhy sdílené ekonomiky*. Přeložil Jiří PONDĚLÍČEK. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0779-7.